



WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Pastuszko (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Czubik

Marek Sławomir Molczyk (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa M. O.

przeciwko G. G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 4 czerwca 2025 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Rejonowego w Bytomiu z 25 lipca 2005 r.,
sygn. I Nc 854/05:

- I. uchyła zaskarżony nakaz zapłaty w całości i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Bytomiu do ponownego rozpoznania;**
- II. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym wywołane wniesioną skargą nadzwyczajną.**

Paweł Czubik

Grzegorz Pastuszko

Marek Sławomir Molczyk

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Bytomiu nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z 25 lipca 2005 r., wydanym w sprawie I Nc 854/05 nakazał pozwanej G. G., by zapłaciła powodowi M. O. kwotę 1586,92 zł z umownymi odsetkami w wysokości 13% miesięcznie od 16 kwietnia 2005 r. oraz kwotę 31,80 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniosła w tymże terminie zarzuty.

W uzasadnieniu nakazu zapłaty sporządzonym na podstawie art. 92 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2023 poz. 1093, dalej: „u.SN”) wskazano, że M. O. prowadzący działalność gospodarczą pod nazwą Firma K. „M. O.” (dalej także: „powód” lub „wierzyciel”) pozwem z 16 czerwca 2005 r., skierowanym przeciwko G. G. (dalej także: „pozwana” lub „pożyczkobiorca” lub „wierzyciel”) oraz L. G., wniósł o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla żądając kwoty 1586,92 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości 13% w skali miesiąca od 16 kwietnia 2005 r. do dnia zapłaty oraz o zwrot kosztów procesu według norm przepisanych. Zauważono też, że według treści pozwu „20 grudnia 2004 r. strony zawarły umowę pożyczki. Na zabezpieczenie praw powoda wynikających z umowy pozwana wystawiła weksel *solà* bez protestu *in blanco*. Pozwana zalegała ze spłatą pożyczki, dlatego powód wezwał ją do zapłaty. Wezwanie nie dało rezultatu, wobec czego powód wypowiedział umowę żądając natychmiastowej spłaty pożyczki wraz z innymi należnościami umownymi w terminie 30 dni. Pozwana nadal nie płaćła, dlatego powód wystosował wezwanie do zapłaty jednocześnie informując o możliwości wypełnienia weksla. Wezwanie to pozwana pozostawiła bez odpowiedzi, wobec czego powód wypełnił weksel”. Zaznaczono jeszcze, że powód pismem z 14 lipca 2005 r. ograniczył żądanie pozwu pod względem podmiotowym, kierując żądanie wyłącznie przeciwko pozwanej.

Sąd ustalając stan faktyczny na podstawie dołączonych do pozwu dokumentów wskazał, że umową o pożyczkę gotówkową z 20 grudnia 2004 r. powód udzielił pozwanej pożyczki gotówkowej na poniższych warunkach: pożyczka wynosi 700 zł, opłata pożyczki wynosi 546 zł. Na mocy zawartej umowy

pożyczkobiorca zobowiązał się do spłaty całości zadłużenia z tytułu niniejszej umowy wynoszącego 1246 zł w 6 ratach po 207,66 zł, która każda była płatna co miesiąc, począwszy od 20 stycznia 2005 r., ostatnia rata płatna była do 20 czerwca 2005 r. Zgodnie z dalszą treścią umowy, pożyczkobiorca swym podpisem na niniejszej umowie potwierdził, iż kwotę pożyczki otrzymał i zobowiązał się spłacić ją wraz z należną od niej opłatą pożyczki w terminie określonym niniejszą umową, przedstawicielowi posiadającemu pisemne upoważnienie lub w siedzibie powoda zgodnie z harmonogramem spłat, stanowiącym integralną część umowy (pkt 1 umowy). Całość zadłużenia miała zostać spłacona gotówką (pkt 2 umowy). Wszelkie kwestie dotyczące zaprzestania spłaty pożyczki były uregulowane w „Regulaminie pożyczek gotówkowych” stanowiącego integralną część niniejszej umowy (pkt 3 umowy). Pożyczkobiorca mógł dokonać spłaty całości zadłużenia z tytułu niniejszej umowy przed terminem ustalonym w umowie. Termin dokonania spłaty powinien odpowiadać terminom wnoszenia rat określonym w umowie. W takim wypadku pożyczkobiorca był zobowiązany spłacić pozostającą do spłaty kwotę należnej pożyczki. Opłata pożyczki miała być zmniejszona proporcjonalnie do okresu, o który skrócono czas korzystania z pożyczki. Spłacenie całej kwoty pożyczki wraz z opłatą pożyczki spowodować miało wygaśnięcie zobowiązań pożyczkobiorcy (pkt 4 umowy). Odsetki karne umowne z tytułu nieterminowej spłaty wynosiły miesięcznie 13% od sumy kwoty pożyczki i opłaty pożyczki liczone z góry (pkt 5 umowy).

Na podstawie dokonanych ustaleń Sąd podkreślił też, że podpisując umowę, pożyczkobiorca oświadczył, że otrzymał jeden egzemplarz umowy wraz z załączonym „Regulaminem pożyczek gotówkowych”, zapoznał się z ich treścią oraz że otrzymał wzór oświadczenia o odstąpieniu od niniejszej umowy (pkt 6 umowy). Pożyczkobiorca był zobowiązany do spłaty pożyczki wraz z należną od niej opłatą pożyczki niezależnie od sposobu wykorzystania pożyczki (pkt 7 umowy). Zabezpieczenie spłaty pożyczki stanowił weksel własny *in blanco* wystawiony przez pożyczkobiorcę (pkt 8 umowy). We wszystkich kwestiach nieuregulowanych niniejszą umową zastosowanie miały przepisy „Regulaminu pożyczek gotówkowych” oraz kodeksu cywilnego (pkt 10 umowy). W umowie podano również, że po jej podpisaniu pożyczkobiorcy przysługiwało w ciągu trzech dni od dnia podpisania prawo odstąpienia od umowy. Można było to zrobić powiadamiając pisemnie o

odstąpieniu o tym powoda pod podanym adresem jednocześnie zawierając całą kwotę pożyczki. Wraz z zawarciem umowy pozwana wystawiła i pozostawiła do dyspozycji powoda reprezentującego powoda weksel *sola in blanco* na zabezpieczenie praw powoda wynikających z zawartej pożyczki gotówkowej z 20 grudnia 2004 r.

Dalej Sąd ustalił, że strony zawarły porozumienie wekslowe. Zgodnie z jego treścią wyżej wymieniony weksel zostanie opatrzony klauzulą „bez protestu”. Wierzyciel uzyskuje prawo do uzupełnienia weksla brakującymi elementami jego treści. Jako sumę wekslową wierzyciel ma prawo wpisać kwotę przysługującą mu wierzytelności wynikającej z zawartej umowy pożyczki gotówkowej z 20 grudnia 2004 roku, na którą składają się: kwota pożyczki, opłata pożyczki, umowne odsetki karne oraz koszty korespondencji spowodowane naruszeniem umowy przez dłużnika – wystawcę weksla. W pozostałym zakresie składników treści weksla wierzyciel może uzupełnić weksel wedle swego uznania. Wierzyciel dokonuje wypełnienia weksla w przypadku niewywiązania się dłużnika z zobowiązań wynikających z umowy. Przed dokonaniem wypełnienia wierzyciel jest zobowiązany wezwać dłużnika do dobrowolnego spełnienia świadczenia. Odsetki z tytułu niewykupienia weksla wynoszą 13% w skali miesiąca. Liczone są z góry od kwoty wekslowej, począwszy od dnia następującego po dniu, w którym weksel miał zostać wykupiony.

W dalszej części uzasadnienia Sąd podał, że pismem z 25 stycznia 2005 r. stanowiącym wezwanie do zapłaty powód poinformował pozwaną, że zalega ona ze spłatą rat pożyczki udzielonej 20 grudnia 2004 r. Wskazał, że na 25 stycznia 2005 r. zaległość ta wraz z odsetkami za zwłokę wynosi 232,12 zł. Oznajmił, że powyższą kwotę należy wpłacić w terminie 7 dni od dnia wystawienia wezwania wraz z odsetkami należnymi na dzień zapłaty. Równocześnie zastrzegł, że w przypadku braku wpłaty zaległości nastąpi wypowiedzenie umowy. Pismo zostało doręczone pozwanej 26 stycznia 2005 r. Kolejnym pismem z 14 lutego 2005 r. powód oświadczył, że wypowiada umowę o pożyczkę gotówkową z 20 grudnia 2004 r. Wskazał, że termin wypowiedzenia wynosi 30 dni od dnia wystawienia pisma, a po upływie okresu wypowiedzenia pożyczkobiorca zobowiązany jest do natychmiastowego zwrotu całości pozostałej do spłaty pożyczki wraz z opłatą pożyczki, odsetkami zapadłymi, kosztem upomnień i innych kosztów manipulacyjnych ujętych w regulaminie pożyczki.

Powód przypomniał, że w przypadku niespełnienia całego zadłużenia wystawi weksel *sola in blanco* stanowiący zabezpieczenie spłaty pożyczki na kwotę odpowiadającą zadłużeniu i który pozostaje do dyspozycji wierzyciela. Wskazał, że na 14 lutego 2005 r. wysokość zadłużenia wynosi łącznie 1298,32 zł.

Sąd ustalił jeszcze, że pismo zostało doręczone pozwanej 15 lutego 2005 r. Pismem z 7 kwietnia 2005 r. powód wystosował do pozwanej ostateczne wezwanie do zapłaty informując, że na 7 kwietnia 2005 r. zadłużenie wynosi 1586,92 zł. Wskazał również, że w przypadku niespłacenia zadłużenia w terminie 7 dni od niniejszego zawiadomienia wypełni weksel *sola in blanco* stanowiący zabezpieczenie spłaty pożyczki na kwotę odpowiadającą zadłużeniu. Pismo zostało doręczone pozwanej 14 kwietnia 2005 r. W dniu 15 kwietnia 2005 r. powód wypełnił wystawiony przez pozwaną weksel *in blanco*. W treści weksla wskazano, że pozwana zapłaci bez protestu za ten *sola* weksel sumę 1586,92 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości 13% w skali miesiąca, liczonymi od dnia 16 kwietnia 2005 r.

Sąd dokonując oceny prawnej roszczenia wskazał, że powód dochodził wierzytelności z tytułu dołączonego do pozwu weksla, który wystawiony był jako weksel *in blanco* na zabezpieczenie wierzytelności z tytułu zawartej przez pozwaną umowy o pożyczkę gotówkową z 20 grudnia 2004 r. Odnosząc się do podstawy prawnej roszczenia wskazał, że zobowiązanie wekslowe ma co do zasady charakter abstrakcyjny. Oznacza to, że zobowiązanie wekslowe jest oderwane od swej przyczyny prawnej (tzw. *causa*), stanowiącej gospodarczą przyczynę wystawienia weksla. Innymi słowy – brak, nieważność lub inna wadliwość stosunku kauzalnego nie mają wpływu na ważność zobowiązania wekslowego. Nie ma wpływu w tym zakresie także okoliczność, że nie został osiągnięty cel, dla którego wystawiono weksel. Z tego względu posiadacz weksla nie musi wykazywać podstawy gospodarczej zobowiązania wekslowego ani tego, że ta podstawa w ogóle istniała. Kto dochodzi zapłaty jako wierzyciel wekslowy, musi tylko przedłożyć dokument weksla, na który się powołuje, i wykazać swą tożsamość z osobą remitenta.

Jak dalej podał Sąd, samodzielny charakter zobowiązania wekslowego posiada pewne wyjątki, a jednym z nich jest konsumencki charakter stosunku podstawowego wynikającego z umowy o pożyczkę gotówkową z 20 grudnia 2004 r. Biorąc pod uwagę art. 76 Konstytucji oraz Dyrektywę Rady 93/13/EWG z dnia

5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „Dyrektywa 93/13”) należy stwierdzić, że Sąd w ramach prowadzonego postępowania nakazowego z weksla, obok przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, był zobowiązany także z urzędu stosować przepisy mające na celu ochronę konsumenta. W praktyce oznacza to, że przeciwko konsumentowi nie może zostać wydany nakaz zapłaty wyłącznie na podstawie treści samego weksla, niezależnie od tego, że uwzględnianie w postępowaniu nakazowym innych dokumentów dołączonych do pozwu wraz z wekslem byłoby sprzeczne z istotą tego typu postępowania nakazowego. Konieczność zapewnienia przewidzianej w unormowaniach unijnych skutecznej ochrony konsumentom oznacza, że niezależnie od zainicjowania przed sądem postępowania nakazowego na podstawie weksla, sąd z urzędu zobowiązany jest każdorazowo zweryfikować, czy weksel stanowił zabezpieczenie umowy konsumenckiej; to zaś wymaga znajomości podstawy wydania weksla. W przypadku stwierdzenia, że wierzyciel dochodzi wierzytelności z weksla, który stanowił zabezpieczenie umowy konsumenckiej zawartej z pozwanym, nie wydaje się, by istniała inna droga zapewnienia pełnej skuteczności unormowaniom Dyrektywy 93/13, niż zbadanie z urzędu treści stosunku podstawowego łączącego wystawcę weksla będącego konsumentem oraz wierzyciela wekslowego.

Sąd odnosząc się w pierwszej kolejności do wystawionego przez pozwaną 20 grudnia 2004 r. i uzupełnionego przez powoda 15 kwietnia 2005 r. weksla wskazał, że weksel własny *in blanco* może mieć postać weksla gwarancyjnego, czyli składanego na zabezpieczenie wierzytelności wynikającej ze stosunku umownego (podstawowego) łączącego wystawcę weksla z osobą, której weksel jest wręczany (np. z tytułu kredytu, pożyczki). Zatem celem weksla *in blanco* jest udzielenie zabezpieczenia umożliwiającego uzyskanie zaspokojenia roszczeń wynikających z określonego stosunku zobowiązaniowego w wysokości wynikającej z tego stosunku.

Sąd wziął pod uwagę, że przedmiotowy weksel w chwili jego wręczenia remitentowi był niepełny. Prawo wekslowe dopuszcza jednak możliwość wystawienia weksla *in blanco* (niepełnego), czyli takiego, który w chwili wystawienia nie zawiera wszystkich niezbędnych dla jego ważności elementów określonych w art. 1 i art. 2. prawa wekslowego (weksel trasowany *in blanco*) (tekst

jedn. Dz.U. 2016 poz. 160 z późn. zm., dalej: „Prawo wekslowe”) albo art. 101 i art. 102 prawa wekslowego (weksel własny *in blanco*).

Jak podał dalej, zobowiązanie to i odpowiadająca mu wierzytelność powstają jednak dopiero po uzupełnieniu weksla *in blanco* zgodnie z udzielonym upoważnieniem. Wskazuje się jednocześnie, że do chwili uzupełnienia można mówić jedynie o przyszłym zobowiązaniu wekslowym oraz przyszłej wierzytelności wekslowej. Uzupełnienie wywiera jednakże skutek z mocą wsteczną, od chwili wydania weksla *in blanco* odbiorcy. Z uwagi na powołane walory zabezpieczenia wekslowego powód skorzystał z tej możliwości i przyjął od pozwanej porozumienie wekslowe towarzyszące wystawieniu weksla *in blanco*. Zgodnie z treścią porozumienia wekslowego, powód uzyskał prawo do uzupełnienia wystawionego przez pozwaną weksla brakującymi elementami jego treści. Jako sumę wekslową powód miał prawo wpisać kwotę przysługującej mu wierzytelności wynikającej z zawartej umowy pożyczki gotówkowej z 20 grudnia 2004 r., na którą składały się: kwota pożyczki, opłata pożyczki, umowne odsetki karne oraz koszty korespondencji spowodowane naruszeniem umowy przez dłużnika – wystawcę weksla. Powód mógł wypełnić weksel w przypadku niewywiązania się pozwanej z zobowiązań wynikających z umowy. Przed dokonaniem wypełnienia wierzyciel był zobowiązany wezwać dłużnika do dobrowolnego spełnienia świadczenia. Odsetki z tytułu niewykupienia weksla wynosiły 13% w skali miesiąca. Liczone były z góry od kwoty wekslowej, poczynwszy od dnia następującego po dniu, w którym weksel miał zostać wykupiony. Powód 15 kwietnia 2005 r. w sposób zgodny z treścią porozumienia uzupełnił wystawiony przez pozwaną weksel własny *in blanco*, skutecznie domagając się od pozwanej roszczenia wekslowego wykazanego przez powoda dokumentem o cechach określonych w art. 101 prawa wekslowego.

Sąd podał, że skuteczność roszczenia wekslowego wynika również z podstawowego stosunku prawnego zawartego pomiędzy stronami postępowania. Podkreślił, że źródłem zobowiązania była umowa o pożyczkę gotówkową z 20 grudnia 2004 r., jakiej pozwanej udzielił powód. Sąd miał na uwadze, że skuteczne zawarcie samej umowy pożyczki nie przesądza o ważności wszystkich jej postanowień. Sąd podnosił, że umowa pożyczki ze swej natury służy przede wszystkim interesowi pożyczkobiorcy, ale może także pożyczkodawcy zapewniać

wymierne korzyści, z reguły w postaci odsetkowej. Umowa w tym względzie nie może być wolna od oceny z zastosowaniem kryteriów, o których mowa w art. 353¹ k.c. W przeciwnym wypadku mogłoby to bowiem oznaczać – w skrajnych sytuacjach – przyzwolenie na wypaczenie sensu umowy w aspekcie charakteru stosunku prawnego tą umową ukształtowanego, zarówno z punktu widzenia zasady ograniczenia swobody kontraktowej, jak i granic wykonywania prawa podmiotowego. Mając na uwadze powołany przepis Sąd przyjął, że w okolicznościach niniejszej sprawy nie doszło do naruszenia zasad swobody umów, a w szczególności nie doszło do naruszenia zasad współżycia społecznego i treść umowy pożyczki gotówkowej z 20 grudnia 2004 r. spełnia dyspozycję art. 353¹ k.c., co świadczy o ważności i skuteczności ww. umowy.

Sąd odnosząc się do fragmentu mowy dotyczącego ustalenia przez strony stosunku zobowiązaniowego odsetek karnych umownych z tytułu nieterminowej spłaty w wysokości 13% w stosunku miesięcznym, który jest kwestionowany w tego typu umowach zawieranych w szczególności z konsumentami podniósł, że ze względu na datę zawarcia pomiędzy stronami umowy pożyczki, a także na moment orzekania, nie znajdowały zastosowania w realiach niniejszej sprawy przepisy ograniczające możliwości zastrzegania w treści czynności prawnej odsetek wyższych niż maksymalne, tj. art. 359 k.c. (w zakresie odsetek kapitałowych) oraz art. 481 k.c. (w zakresie odsetek za opóźnienie). Przepisy te zostały wprowadzone 20 lutego 2006 r. (art. 359 k.c.) oraz 1 stycznia 2016 r. (art. 481 k.c.) w rezultacie zarówno w dacie zawarcia umowy, jak i wyrokowania, przepisy nie wyznaczały procentowo (ani kwotowo) pułapu wysokości dopuszczalnych odsetek ustalanych umownie. Sąd wskazał, że prawu polskiemu nie był też znany zakaz pobierania odsetek *ultra alterum tantum*, który polega na tym, że jeżeli suma pobranych odsetek osiąga wysokość należności głównej, wierzyciel nie może nadal domagać się płacenia odsetek. Sąd miał jednak na uwadze, że pozostawienie stronom swobody określenia wysokości odsetek, gdy ich źródłem jest ustawa, jak i wówczas, gdy dopuszczalność ich wynika z umowy, nie uchyla kontroli tych stosunków prawnych formowanych w warunkach wolności gospodarczej pod kątem klauzul generalnych. Zdaniem Sądu postanowienia umowy pożyczki zastrzegające odsetki za zwłokę w spełnieniu świadczenia pieniężnego w wysokości 13% w stosunku miesięcznym nie

sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Postanowienie umowy pożyczki regulujące odsetki za opóźnienie w podanej wysokości nie należy uznawać za rażąco wygórowane oraz nadmierne. Zauważył przy tym, że wysokość odsetek za opóźnienie winna stanowić zabezpieczenie wymuszenia terminowości spłaty zadłużenia, a przy tym nie stanowić niemożliwego do wykonania dla pożyczkobiorcy zobowiązania do zapłaty. Taki stan rzeczy miał miejsce w niniejszym przypadku. Niewątpliwie pozwana w chwili podpisania umowy pożyczki była świadoma wysokości odsetek umownych za zwłokę w spełnieniu świadczenia. Warunki umowy dotyczące odsetek karnych za zwłokę były na tyle przejrzyste, że pozwana wiedziała jakie są konsekwencje nieterminowej spłaty zobowiązania. Nadto brak jest podstaw do uznania tej stawki za naruszającą zasady współżycia społecznego, bowiem odsetki w tej wysokości nie prowadzą do sytuacji, w której pożyczkobiorca znalazłby się w niemożliwym do przewyższenia zadłużeniu. Naliczanie są one bowiem w skali miesiąca, w wartości, która nie jest rażąco nadmierna i wygórowana oraz nie podlegają automatycznej kapitalizacji. W obliczu powyższego uznać należy, iż odsetki w wysokości podanej w umowie pożyczki, w kontekście dobrowolności umowy oraz ekwiwalentności świadczeń, mogą być uznane za zgodne z zasadami współżycia społecznego. Mając na uwadze powyższe rozważania Sąd uznał zasadność roszczenia powoda i nakazał pozwanej, aby zapłaciła powodowi kwotę 1586,92 zł z umownymi odsetkami w wysokości 13% miesięcznie od 16 kwietnia 2005 r. O kosztach orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. Od powyższego nakazu zapłaty pozwana nie wniosła zarzutów. Nakaz uprawomocnił się 26 sierpnia 2005 r. i Sąd Rejonowy w Bytomiu nadał klauzulę wykonalności.

Pismem z 26 marca 2024 r. Prokurator Generalny (dalej także: „skarżący”) na podstawie art. 89 § 1 i § 2 w zw. z art. 115 § 1 i § 1a u.SN, wniósł za pośrednictwem Sądu Rejonowego w Bytomiu do Sądu Najwyższego skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Rejonowego w Bytomiu z 25 lipca 2005 r., I Nc 854/05, zaskarżając go w całości. Czyniąc to, zaznaczył, że skarga jest wniesiona z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, albowiem wydany nakaz zapłaty naruszył prawa

pozwanej jako konsumenta wynikające z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i Kodeksu cywilnego.

Skarżący na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu:

I. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 21, art. 64 ust. 1 i art. 76 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, takich jak prawo do własności oraz ochrona konsumenta jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi oraz zasady praworządności, sprawiedliwości proceduralnej, a także prawa do rzetelnej procedury, poprzez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla wierzytelności wynikającej z umowy pożyczki zawartej przez pozwaną z powodem, bez uwzględnienia okoliczności, że weksel, na którym oparto roszczenie, służył zabezpieczeniu wierzytelności konsumenckiej, a więc bez uwzględnienia konsumenckiego charakteru rozpoznawanej sprawy i bez zbadania przez Sąd z urzędu potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z której wynikało zobowiązanie w sytuacji, gdy zawarte w niej zapisy odnoszące się do rażąco wygórowanego oprocentowania pożyczki były na poziomie zabronionym przez prawo, co w sposób istotny naruszało równowagę kontraktową na niekorzyść pozwanej konsumentki, co implikowało obowiązek zbadania przez Sąd jej postanowień w kontekście zgodności z art. 385¹ k.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania orzeczenia) i winno skutkować, zgodnie z art. 486 § 1 k.p.c., skierowaniem sprawy do rozpoznania w postępowaniu zwyczajnym, a zaniechanie powyższego skutkowało bezpodstawnym wzbogaceniem się powoda i naruszało prawo do własności pozwanej jako konsumenta, godziło w prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z wymogami określonymi przez art. 45 ust. 1 Konstytucji RP jako sprawiedliwości proceduralnej mającej zapewnić pozwanej rzetelność prawa do sądu oraz pozbawiło pozwaną skutecznej ochrony przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi wynikającymi z art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13;

II. naruszenie w sposób rażący prawa procesowego, tj. art. 486 § 1 w zw. z art. 485 § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania orzeczenia) poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, skutkujące wydaniem

nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla uwzględniającym w całości powództwo o zapłatę, w sytuacji gdy z ustalonych w sprawie okoliczności wynikało jednoznacznie, iż weksel *in blanco* będący podstawą dochodzonego w sprawie roszczenia był pochodną zawartej przez pozwaną umowy pożyczki z 20 grudnia 2004 r. o charakterze konsumenckim i ją zabezpieczał, zaś sama treść weksla nasuwała w związku z tym uzasadnione wątpliwości, czy kwota wykupu weksla objęta żądaniem pozwu nie była wynikiem zastosowania przez powoda zapisów sprzecznych z ustawą lub zasadami współżycia społecznego bądź klauzul abuzywnych, a także była nieprawidłowa wobec zaistnienia sankcji kredytu darmowego, określonej w art. 15 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim – co implikowało obowiązek Sądu zbadania jej postanowień celem ustalenia, czy dochodzone roszczenie jest zasadne i czy nie doszło do naruszenia przepisów chroniących pozwaną jako konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, a w konsekwencji do stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty i konieczności skierowania sprawy do postępowania zwykłego;

III. naruszenie w sposób rażący prawa materialnego, tj. art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i § 3 k.c. w zw. z art. 22¹ k.c. i art. 385¹ § 1 k.c., przez niewłaściwe zastosowanie polegające na wadliwym uznaniu, że umowa pożyczki zawarta 20 grudnia 2004 r., w której pożyczkobiorca zobowiązał się do zapłaty odsetek w wysokości 13% miesięcznie z tytułu nieterminowej spłaty pożyczki w kwocie 700 zł oraz zapłaty kwoty 1246 zł w 6 ratach po 207,66 zł od 20 stycznia 2005 r. do 20 czerwca 2005 r., w tym „opłaty pożyczki” w kwocie 546 zł jest w całości ważna jako zgodna z zasadą swobody umów, podczas gdy jej treść i cel, z uwagi na regulacje dotyczące zastrzeżenia wynagrodzenia oraz wysokości odsetek są sprzeczne z celem i naturą umowy pożyczki, a także są sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, co powoduje, że w opisanym zakresie umowa ta jest nieważna w rozumieniu art. 58 § 1 i 2 w zw. z § 3 k.c., a nadto jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, nie wiążą konsumenta;

IV. naruszenie w sposób rażący prawa materialnego, tj. art. 5 i art. 48 pkt 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe w zw. z § 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 października 2005 r. w sprawie określenia wysokości odsetek

ustawowych (Dz.U. 2005 Nr 201, poz. 1662, dalej: „Rozporządzenie”) w zw. z art. 58 § 1 i § 3 k.c. w brzmieniu obowiązującym na dzień orzekania, przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe niezastosowanie, poprzez wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, podczas gdy istniały wątpliwości co do treści przedłożonego przez powoda weksla, albowiem zawarta w nim klauzula „wraz z umownymi odsetkami w wysokości trzynastu procent w stosunku miesięcznym liczonymi od dnia 6 września 2006 r.” winna być uznana za nienapisaną, bo wystawca może zastrzec oprocentowanie sumy wekslowej jedynie w wekslu płatnym za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu, a nadto z uwagi na to, że był to weksel wystawiony i płatny w Polsce, w przypadku zwłoki w zapłacie wierzyciel mógł domagać się odsetek ustawowych od dnia płatności, tj. 12,25% w stosunku rocznym, a nie żądanych i zasądzonych w wysokości – 13% miesięcznie, przy czym dodatkowo taka zastrzeżona wysokość odsetek, w przypadku zwłoki w zapłacie kwoty wynikającej z udzielonej pozwanej pożyczki, miała charakter lichwiarski, sprzeczny z celem i naturą umowy pożyczki, a także z zasadami współżycia społecznego i w tym zakresie była nieważna na zasadzie art. 58 § 1 k.c. w zw. z § 3 k.c., jako sprzeczna z ustawą.

Skarżący na zasadzie art. 91 § 1 oraz art. 95 pkt 1 u.SN w zw. z art. 388 § 1 k.p.c., wniósł o:

1. uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym przez Sąd Rejonowy w Bytomiu z 25 lipca 2005 r., sygn. I Nc 854/05 w całości i przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Bytomiu I Wydział Cywilny, z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej;

2. wydanie przez Sąd Rejonowy w Bytomiu I Wydział Cywilny postanowienia o wstrzymaniu wykonania zaskarżonego nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Bytomiu z 25 lipca 2005 r., sygn. I Nc 854/05 w związku z wniesieniem skargi nadzwyczajnej od tego orzeczenia, do czasu ukończenia postępowania wywołanego przez jej wniesienie, z uwagi na grożącą pozwanej niepowetowaną szkodę wynikającą z prowadzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Bytomiu A. W. postępowania egzekucyjnego o sygn. Km [...].

Pismem z 17 maja 2024 r. stanowiącym odpowiedź na skargę nadzwyczajną powód, zastępowany przez profesjonalnego pełnomocnika, wniósł o: oddalenie skargi nadzwyczajnej; oddalenie wniosku o wydanie przez Sąd Rejonowy w Bytomiu postanowienia o wstrzymaniu wykonania zaskarżonego nakazu zapłaty wydanego w sprawie I Nc 854/05 do czasu ukończenia postępowania wywołanego przez wniesienie skargi nadzwyczajnej; zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów niniejszego postępowania z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych z uwzględnieniem kwoty 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

W uzasadnieniu swojego stanowiska powód wskazał, że nie zgadza się z zarzutami skarżącego i szeroko je uargumentował.

Postanowieniem z 22 kwietnia 2024 r. Sąd Rejonowy w Bytomiu w sprawie I Nc 854/05 wstrzymał wykonanie nakazu zapłaty z 25 lipca 2005 r. wydanego przez Sąd Rejonowy w Bytomiu do czasu zakończenia postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Powód pismem 20 maja 2025 r. wniósł, o zawieszenie postępowania w sprawie na podstawie art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. z uwagi na konieczność przeprowadzenia zmian legislacyjnych usuwających wady procesowe określone w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Wielka Izba) z dnia 21 grudnia 2023 r. w sprawie C-718/21 oraz w wyroku pilotażowym Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie L. Wałęsa przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej, skarga numer 50849/21. Postanowieniem z 4 czerwca 2025 r. Sąd Najwyższy oddalił wniosek powoda. Zgodnie z art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. Sąd może zawiesić postępowanie z urzędu, jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od uprzedniej decyzji organu administracji publicznej. Mając na uwadze jego treść wskazać należy, że w rozpoznawanej sprawie nie zachodzi przesłanka zawieszenia postępowania wskazana w przepisie. Należy bowiem podkreślić, że decyzja organu administracji publicznej ma stanowić element stanu faktycznego, który sąd będzie brał pod uwagę przy rozstrzyganiu sprawy. Sprawa ta zaś dotyczy istnienia

roszczenia powoda o zapłatę z weksla i w tym zakresie organ administracji publicznie nie wydaje żadnej decyzji, gdyż ważność weksla pozostaje poza zakresem jego kompetencji. Tym samym powołane przez powoda orzeczenia nie przekładają się na przedmiot niniejszego postępowania. Poza tym, nawet gdyby przyjąć, że powołane judykaty mają prowadzić do wydania orzeczenia w Polsce, to nie będą to decyzje organu administracji publicznej a władzy ustawodawczej.

Dopuszczalność wniesienia skargi nadzwyczajnej uzależniona jest od spełnienia szeregu przesłanek ustawowych, wśród których wyróżnia się przesłanki formalne i materialne.

Przesłanki formalne odnoszą się do substratu zaskarżenia, terminu i podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi.

Stosownie do art. 89 § 1 u.SN skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub wojkowego kończącego postępowanie w sprawie, które nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Zgodnie z art. 494 § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania zaskarżonego nakazu zapłaty), nakaz zapłaty, przeciwko któremu w całości lub w części nie wniesiono skutecznie zarzutów, ma skutki prawomocnego wyroku.

Zaskarżony nakaz zapłaty wydany 25 lipca 2005 r. przez Sąd Rejonowy w Bytomiu, I Nc 854/05 – wobec braku jego zaskarżenia przez pozwaną – uprawomocnił się, dlatego też nie przysługuje od niego żaden inny nadzwyczajny środek zaskarżenia.

Artykuł 89 § 2 u.SN przewiduje ściśle określony krąg podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi nadzwyczajnej.

Zgodnie z art. 89 § 3 u.SN skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie roku od dnia ich rozpoznania. Jednocześnie art. 115 § 1 u.SN stanowi, że w okresie 6 lat od dnia wejścia w życie ustawy skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. W tych sytuacjach przepisu art. 89 § 3 zdanie pierwsze nie stosuje się.

Stosownie do art. 115 § 1a u.SN skarga nadzwyczajna od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które uprawomocniło się przed wejściem w życie niniejszej ustawy, może być wniesiona przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich. Przepisu art. 89 § 2 nie stosuje się.

W przedmiotowej sprawie skarga nadzwyczajna została wniesiona – jak wskazano wyżej – od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, w określonym ustawą terminie i przez podmiot legitymowany.

Skarga nadzwyczajna spełnia przesłanki formalne i podlega merytorycznej ocenie.

Skarga nadzwyczajna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia służącym eliminowaniu z obrotu wadliwych, naruszających zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych dotyczących konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19). Konsekwentnie rolą przeprowadzanej przez Sąd Najwyższy kontroli nadzwyczajnej nie jest eliminowanie z obrotu wszelkich wadliwych orzeczeń, a jedynie tych, które godzą w podstawy umowy społecznej będącej fundamentem demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, a zatem dotyczą określonego kształtu relacji pomiędzy jednostką a władzą publiczną (przedmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego) lub godności upodmiotowionej jednostki (podmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego).

Cel skargi nadzwyczajnej, jakim jest wyeliminowanie z obrotu wadliwego orzeczenia, może zostać zrealizowany wyłącznie w przypadku zaistnienia jednej z trzech przesłanek szczegółowych wskazanych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Podmiot wnoszący skargę musi więc przede wszystkim wykazać zaistnienie przynajmniej jednego z uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Zaistnienie tego rodzaju uchybienia potwierdza wadliwość zaskarżonego nakazu zapłaty, a jednocześnie otwiera drogę do badania czy wadliwość ta powinna być usunięta z uwagi na naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Samo zaistnienie przesłanki szczegółowej wskazanej w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN nie przesądza o konieczności wyeliminowania

z obrotu wadliwego orzeczenia. Wskazać w tym miejscu należy, że stabilność oraz prawomocność orzeczeń sądowych, a także kształtowanych przez nie stosunków prawnych również jest zasadą konstytucyjną, wywodzoną z prawa do sądu (art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji RP), zaś odstępianie od niej powinno być podyktowane wyjątkowymi względami. Konsekwentnie stwierdzone uchybienia muszą być na tyle poważne, by względ na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 2/20).

Ten punkt widzenia potwierdzał wielokrotnie Europejski Trybunał Praw Człowieka, podkreślając, że prawo do rzetelnego procesu należy interpretować w świetle zasady rządów prawa, będącej wspólnym dziedzictwem państw – stron Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm.). Jednym z fundamentalnych aspektów rządów prawa pozostaje zaś zasada pewności prawnej, która przewiduje wymóg, by tam, gdzie sądy ostatecznie rozstrzygnęły jakąś kwestię, ich orzeczenie – co do zasady – nie było kwestionowane (zob. np. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z: 28 października 1999 r. w sprawie *Brumărescu przeciwko Rumunii*, skarga nr 28342/95, par. 61; 24 lipca 2003 r. w sprawie *Ryabykh przeciwko Rosji*, skarga nr 52854/99, par. 52; 6 października 2011 r. w sprawie *Agrokompleks przeciwko Ukrainie*, skarga nr 23465/03, par. 148).

Stosownie do powyższego, przystępując do poddania niniejszej skargi ocenie merytorycznej, Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności ustala, czy doszło do naruszenia którejs z przesłanek szczegółowych określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN i wskazanych w skardze nadzwyczajnej, a jeśli tak, to czy w celu zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej konieczne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej. A *contrario* samo naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej nie stanowi racji wystarczającej dla usunięcia z obrotu prawnego zaskarżonego orzeczenia. Konstruując art. 89 § 1 u.SN, ustawodawca posłużył się zwrotem „o ile”, który uniemożliwia realizację zasadniczego celu instrumentu, jakim jest skarga nadzwyczajna, bez zaistnienia okoliczności wskazanych w przesłankach

szczegółowych, nawet jeśli za powyższym przemawiałyby fundamentalne racje aksjologiczne związane z istotą demokratycznego państwa prawnego.

Z drugiej jednak strony brak naruszenia zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej zamyka drogę do wyeliminowania z obrotu prawnego zaskarżonego orzeczenia, nawet jeśli narusza ono którąś z przesłanek szczegółowych, w tym zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji. Jak już wskazano, celem skargi nadzwyczajnej jest bowiem zapewnienie zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, nie zaś z innymi zasadami, wolnościami lub prawami człowieka określonymi w Konstytucji.

Oceniając przesłanki szczegółowe skargi nadzwyczajnej, należy podkreślić, że Prokurator Generalny zarzucił zaskarżonemu nakazowi zapłaty naruszenie pierwszej i drugiej przesłanki szczegółowej.

W pierwszym przypadku wskazał on naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 21, art. 64 ust. 1 i art. 76 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, takich jak prawo do własności oraz ochrona konsumenta jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi oraz zasady praworządności, sprawiedliwości proceduralnej i prawa do rzetelnej procedury.

W ocenie Sądu Najwyższego zasadny jest zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP, który określa podstawowe gwarancje konstytucyjne w zakresie ochrony konsumenta w stosunkach z przedsiębiorcą. Z art. 76 Konstytucji RP wynika obowiązek zapewnienia właściwej ochrony konsumentów spoczywający na każdym organie i instytucji, której właściwość obejmuje sprawy dotyczące konsumentów, w tym na sądach. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego podkreślającym, że art. 76 Konstytucji RP wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą władze publiczne, w tym również sądy powszechne, do podejmowania działań mających na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przepis ten powinien być uwzględniany zarówno przez ustawodawcę na etapie stanowienia prawa, jak i przez sądy powszechne w procesie jego stosowania i dokonywania jego wykładni (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; 13 września 2005 r., K 38/04; 17

maja 2006 r., K 33/05; 13 września 2011 r., K 8/09). Statuowaną przez niego ochronę konsumenta rozwijają szczegółowo postanowienia ustawowe.

Podkreślenia wymaga, że z uwagi na treść art. 9 Konstytucji RP, dla wyznaczenia standardów tej ochrony, mają także zastosowanie przepisy Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, m.in. art. 12 i art. 169 (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016 r.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zakres ochrony konsumentów wynikający z art. 76 Konstytucji RP należy oceniać z uwzględnieniem zasad i wymagań prawa unijnego, z uwagi na zakres implementowania regulacji unijnych dotyczących prawa konsumenckiego do krajowego porządku prawnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21 wraz z powołanym tam orzecznictwem).

Szczególne znaczenie dla ochrony konsumentów ma Dyrektywa 93/13. Artykuł 7 ust. 1 i motyw 24 Dyrektywy 93/13, które nakładają na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia skutecznych środków mających na celu zapobieganie stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Należy podkreślić, że zgodnie z art. 3 ust. 1 Dyrektywy 93/13 warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczną nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków ze szkodą dla konsumenta.

Określenie „konsument” użyte w art. 76 Konstytucji RP ma charakter autonomiczny i nie może być ograniczane do denotacji wyznaczonej treścią art. 22¹ k.c. Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny w jednym ze swych orzeczeń, norma art. 76 Konstytucji RP zapewnia ochronę „wszelkim podmiotom, w szczególności osobom fizycznym” mającym słabszą pozycję wobec profesjonalnego podmiotu (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 13 września 2005 r., K 38/04; 2 grudnia 2008 r., K 37/07). Natomiast zgodnie z treścią art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Analogicznie art. 2 lit. b) Dyrektywy 93/13 stanowi, że „konsument” oznacza każdą

osobę fizyczną, która w umowach objętych dyrektywą działa w celach niezwiązanych z handlem, przedsiębiorstwem lub zawodem.

W rozpoznawanej sprawie zaskarżony nakaz zapłaty oparto na wekslu wystawionym przez pozwaną. Powód do pozwu załączył – oprócz weksla – porozumienie wekslowe, umowę o pożyczkę gotówkową z 20 grudnia 2004 r., regulamin udzielania pożyczek gotówkowych udzielanych przez firmę K. „M. O.” oraz pozostałe dokumenty. Zarówno z treści pozwu, jak i z załączonego weksla, porozumienia wekslowego oraz umowy o pożyczkę gotówkową nie wynika, aby dochodzona wierzytelność związana była z prowadzeniem przez osobę fizyczną (pozwaną) działalności gospodarczej lub zawodowej.

Mając na uwadze powyższe, nie ulega wątpliwości, że pozwanej przysługuje status konsumenta zarówno w świetle brzmienia art. 22¹ k.c., jak i art. 76 Konstytucji RP.

Sąd Najwyższy ma świadomość, że w świetle przepisów postępowania cywilnego regulującego postępowanie nakazowe (według stanu prawnego obowiązującego w dacie wydania nakazu zapłaty), czynności sądu ograniczały się jedynie do badania warunków formalnych pozwu i dołączonych do niego weksla i porozumienia wekslowego. W pierwszym etapie tego postępowania sąd ocenił mianowicie złożony weksel, a także wydał zgodnie z art. 485 § 2 k.p.c. nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksla należycie wypełnionego, którego prawdziwość i treść nie nasuwały wątpliwości. Dopiero w drugim etapie, czyli po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, na podstawie art. 493 § 1 k.p.c., zbadał on zarzuty podniesione przez stronę pozwaną (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 lutego 2014 r., II CSK 291/13).

W ocenie Sądu Najwyższego takie działanie, w przypadku, gdy stroną jest konsument, jest nieprawidłowe. Wynika to stąd, że narusza ono konstytucyjną zasadę ochrony konsumenta statuowaną przez art. 76 Konstytucji RP, również w związku z gwarancjami ujętymi w przywołanej wcześniej Dyrektywie 93/13. W odniesieniu do tych ostatnich za utrwalony w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się pogląd, że organy wymiaru sprawiedliwości z urzędu dokonują oceny nieuczciwych postanowień umowy konsumenckiej (zob. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z: 21 kwietnia

2016 r., *Radlinger i Radlingerová*, C-377/14, pkt 77 i przywołane tam orzecznictwo; 21 grudnia 2016 r., *Gutiérrez Naranjo i in.*, C-154/15 i C-308/15). Przepis art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on przepisom krajowym, w tym art. 485 § 2 k.p.c. „pozwalającym na wydanie nakazu zapłaty opartego na wekslu własnym, który stanowi gwarancję wierzytelności powstałej z umowy kredytu konsumenckiego, w sytuacji gdy sąd rozpoznający pozew o wydanie nakazu zapłaty nie jest uprawniony do zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków tej umowy, jeżeli sposób wykonania prawa do wniesienia zarzutów od takiego nakazu nie pozwala na zapewnienie przestrzegania praw, które konsument opiera na tej dyrektywie” (wyrok z 13 września 2018 r., *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, pkt 71).

W tym miejscu Sąd Najwyższy przypomina, że w jego orzecznictwie już w przeszłości wskazywano, iż przepisy proceduralne ograniczające możliwość skorzystania przez konsumenta z przysługującej ochrony na gruncie prawa wspólnotowego, zezwalające na badanie treści konsumenckiego stosunku podstawowego wyłącznie w przypadku wniesienia zarzutów, nie realizowałyby celu prawa konsumenckiego, jakim jest realne wyrównanie pozycji stron umowy konsumenckiej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21). Z tego względu za zasadny należy uznać pogląd, według którego również w postępowaniu nakazowym, gdy dochodzone pozwem roszczenie wynika z weksla *in blanco*, stanowiącego zabezpieczenie wierzytelności wynikającej z umowy zawartej pomiędzy pozwaną (konsumentem) i przedsiębiorcą, w celu zapewnienia właściwej ochrony konsumentowi, sąd jest zobowiązany z urzędu rozpoznać sprawę przy uwzględnieniu treści stosunku podstawowego, a nie oprzeć się na wekslu.

Do zaskarżonego nakazu zapłaty sporządzono uzasadnienie w trybie art. 92 u.SN. Analiza tego uzasadnienia nie przekonuje jednak Sądu Najwyższego, że Sąd przy wydaniu nakazu zapłaty wziął pod uwagę konsumencki charakter sprawy. Z uwagi na treść art. 485 § 2 k.p.c., nakładającą na sąd obowiązek wydania nakazu zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksla, trudno przyjąć, by miało to miejsce, co ujawnia również pozostałe uchybienia.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy uznaje, że sposób procedowania przez Sąd Rejonowy nie zapewnił realizacji celu, jakim jest ochrona konsumenta będącego w pozycji słabszej względem przedsiębiorcy. Sąd Rejonowy w Bytomiu wydając 25 lipca 2005 r. zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym w sprawie I Nc 854/05, naruszył wynikającą z art. 76 Konstytucji RP zasadę ochrony konsumentów, poprzez pominięcie faktu, że pozwana występuje w sprawie w charakterze konsumenta, ale także poprzez niezapewnienie pozwanej właściwej ochrony, o której mowa we wspomnianym przepisie Konstytucji.

Sąd Najwyższy za zasadny uznaje również zarzut naruszenia art. 64 ust. 1 Konstytucji RP. Trybunał Konstytucyjny w swoim orzecznictwie podkreśla, że prawo własności to konstytucyjnie gwarantowana wolność nabywania mienia, jego zachowania oraz dysponowania nim (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 3 stycznia 2001 r., P 4/99). „Prawo do własności” to zatem prawo do bycia właścicielem. Stanowi określenie wolności majątkowej w zakresie zarówno możliwości nabywania i stania się podmiotem praw majątkowych, jak i zachowania oraz dysponowania prawami nabytymi (zob. B. Banaszkiewicz, *Konstytucyjne prawo do własności*, w: M. Wyrzykowski (red.), *Konstytucyjne podstawy systemu prawa*, s. 31).

Z art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP wynikają dwa podstawowe uprawnienia, a mianowicie „prawo domagania się nieingerowania przez państwo we własność i inne prawa majątkowe oraz prawo do instytucjonalnego zagwarantowania korzystania z własności i innych praw majątkowych” (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 23 czerwca 2015 r., SK 32/14, pkt III.6.2). Ochrona prawna ma być ponadto „równa dla wszystkich”, co akcentuje element podmiotowy: ochrona tych praw „co do zasady nie może być różnicowana ze względu na zakres podmiotowy” (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 21 maja 2001 r., SK 15/00, pkt III.5) czy „ze względu na charakter podmiotu danego prawa” (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28 września 2015 r., K 20/14, pkt III.3.1), a także między osobami fizycznymi a osobami prawnymi (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 29 maja 2001 r., K 5/01, pkt III.4). Nie ma też podstaw do różnicowania ochrony „z uwagi na kryterium drogi uzyskania tytułu własności” (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 22 lutego 2000 r., SK 13/98, pkt III; postanowienie Sądu Najwyższego z 18 czerwca 2020 r., I NSNc 45/19).

Sąd Najwyższy uznając stanowisko skarżącego, stwierdza, że obciążenie przez Sąd pozwanej obowiązkiem zapłaty należności w sposób niezgodny z przepisami, a nadto w wysokości, która jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w sposób rażąco narusza jej interesy, niewątpliwie godzi w chronione przez Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej prawo do własności i inne prawa majątkowe.

Jest tak tym bardziej, że zaskarżony nakaz zapłaty, zaopatrzony w klauzulę wykonalności, stanowi tytuł wykonawczy i daje powodowi możliwość egzekucji zasądzonej kwoty przy pomocy środków przymusu sankcjonowanych przez Państwo.

Sąd Najwyższy jako niezasadny traktuje natomiast zarzut naruszenia zasady sprawiedliwości proceduralnej i prawa do rzetelnej procedury, który skarżący wywodził z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP statuującego zasadę „prawa do sądu”. W realiach niniejszej sprawy nie sposób dopatrzyć się jakichkolwiek uchybień w zakresie zastosowania i realizacji tego uregulowania. Skarżący, oprócz powołania w zarzucie przepisu i wskazania na naruszenie prawa do rzetelnej procedury związanego z wydaniem zaskarżonego nakazu, nie przedstawił bardziej szczegółowego wyводу. W przekonaniu Sądu Najwyższego żaden z elementów sprawiedliwości proceduralnej, o jakiej mówi wskazany art. 45 ust. 1 Konstytucji, nie doznał naruszenia.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 21 Konstytucji RP oraz zasady praworządności, Sąd Najwyższy wskazuje, że zgodnie z art. 95 pkt 1 u.SN w zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy do skargi nadzwyczajnej, w tym postępowania w sprawie tej skargi, stosuje się w zakresie spraw cywilnych – przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego dotyczące skargi kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2 oraz art. 398⁹. Stosownie zaś do art. 398⁴ § 1 k.p.c., który określa wymagania konstrukcyjne skargi kasacyjnej, jako szczególnego środka odwoławczego, skarga kasacyjna powinna m.in. zawierać przytoczenie podstaw skargi kasacyjnej i ich uzasadnienie. Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego obowiązek ten obejmuje wskazanie przepisu, który zdaniem skarżącego został naruszony, z oznaczeniem konkretnej jednostki redakcyjnej aktu normatywnego, czyli artykułu, a także, jeśli występują, pomniejszych jednostek redakcyjnych (z wielu zob.: wyrok Sądu Najwyższego z 9 marca 2022 r., I NKRS 14/22; postanowienia Sądu Najwyższego z: 26 marca 1997 r., II CKN 63/97;

13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; 29 maja 2019 r., II UK 217/18). Przytoczenie podstawy skargi kasacyjnej musi być precyzyjne, gdyż z uwagi na związanie sądu granicami podstaw skargi Sąd Najwyższy uwzględnia tylko te przepisy, które zostały wyraźnie wskazane w skardze kasacyjnej jako naruszone.

Jeśli idzie o zarzut naruszenia art. 21 Konstytucji, zwraca uwagę fakt, że skarżący wiąże go ogólnie z prawem własności. W ocenie Sądu Najwyższego takie ujęcie uniemożliwia zbadanie przedmiotowego zarzutu. Jest tak dlatego, że art. 21 posiada dwie jednostki redakcyjne, stąd zachodzi konieczność precyzyjnego wskazania, o którą część przedmiotowej regulacji chodzi.

Jeśli z kolei chodzi o zarzut naruszenia zasady praworządności, Sąd Najwyższy podkreśla, że skarżący nie tylko nie przywołał przepisu, z którym wiąże tę zasadę, ale też nie wskazał, w czym upatruje jej naruszenia. Z tego powodu, zdaniem Sądu Najwyższego, zarzut ten nie poddaje się kontroli.

Co do drugiej przesłanki szczegółowej, Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności odniesie się do naruszenia w sposób rażący prawa materialnego, tj. art. 5 i art. 48 pkt 2 Prawa wekslowego w zw. z § 1 Rozporządzenia w zw. z art. 58 § 1 i § 3 k.c. w brzmieniu obowiązującym na dzień orzekania.

W tym zakresie Sąd Najwyższy uznaje brak zasadności zarzutu naruszenia art. 5 Prawa wekslowego i jednocześnie stwierdza zasadność zarzutu rażącego naruszenia art. 48 pkt 2 Prawa wekslowego w zw. z § 1 Rozporządzenia. Oba te zarzuty, ze względu na ich merytoryczny związek, wymagają rozpatrzenia łącznego.

Zgodnie z art. 5 Prawa wekslowego (który na mocy art. 103 Prawa wekslowego stosuje się do weksli własnych), w wekslu płatnym za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu wystawca może zastrzec oprocentowanie sumy wekslowej. W każdym innym wekslu zastrzeżenie takie uważa się za nienapisane. Przepis ten nie pozostawia zatem wątpliwości, że na wekslu płatnym w oznaczonym dniu – a taki weksel stanowił podstawę wydania zaskarżonego nakazu zapłaty – zastrzeżenie oprocentowania sumy wekslowej należy uznać za nienapisane.

Wypada przy tym podkreślić, że przewidziane w art. 5 Prawa wekslowego oprocentowanie stanowi wynagrodzenie za korzystanie z cudzej sumy pieniężnej w odniesieniu do okresu przypadającego przed terminem wykupu weksla, nie jest to natomiast kwota odsetek naliczanych za opóźnienie (będące rodzajem

zryczałtowanego odszkodowania na wypadek spóźnionej zapłaty). Z tego powodu przedmiotowe oprocentowanie może być zastrzegane wyłącznie na wekslach płatnych za okazaniem lub w pewien czas po okazaniu, gdzie termin płatności nie jest z góry znany i nie jest możliwe uwzględnienie wynagrodzenia za korzystanie z cudzej sumy pieniężnej w sumie wekslowej. Inaczej rzecz przedstawia się w przypadku weksli płatnych w oznaczonym dniu lub w pewien czas po dacie; w takim przypadku oprocentowanie kapitału – jeżeli strony je ustaliły – uwzględnia się je z góry, przy oznaczaniu sumy wekslowej. Oznacza to, że wierzyciel oblicza odsetki od kapitału i dolicza je do niego, co łącznie stanowi sumę wekslową, dokładnie w wekslu oznaczoną (zob. wyroki: Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 21 czerwca 2017 r., I ACa 994/16; Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 9 lipca 2015 r., V ACa 8/15). Jeśli idzie o takie weksle, horyzont czasowy odroczenia płatności lub udostępnienia kapitału jest z góry znany, w związku z czym oprocentowanie kapitału może być z góry uwzględnione – w odpowiedniej perspektywie czasowej – przy oznaczeniu sumy wekslowej. Rozwiązanie to realizuje postulat ścisłej oznaczoności sumy wekslowej, szczególnie istotny wobec obiegowej funkcji weksla (zob. J. Jastrzębski objaśnienia do art. 5, [w:] M. Kaliński, J. Jastrzębski, *Komentarz do ustawy – Prawo wekslowe*, [w:] *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2014). Jak wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w przypadku weksla płatnego w oznaczonym dniu brak jest podstaw do zasądzenia odsetek od sumy wekslowej za okres poprzedzający termin płatności oznaczony w wekslu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2010 r., V CSK 461/09).

Co do odsetek za opóźnienie w zapłacie sumy wekslowej, zastosowanie znajduje art. 48 pkt 2 Prawa wekslowego. Zgodnie z tym przepisem przy wekslach wystawionych i płatnych w Polsce – a taki stanowił podstawę wydania zaskarżonego nakazu zapłaty – posiadacz weksla może żądać zwrotnie od zobowiązanego odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia płatności; odsetki te należą się więc od dnia płatności aż do dnia zapłaty. Dodatkowo na tę regulację nakłada się jeszcze art. 73 Prawa wekslowego. Według niego do terminów ustawowych lub w wekslu oznaczonych nie wlicza dnia początkowego: odsetki za opóźnienie nalicza się od następnego dnia po dniu płatności, nawet gdyby w dniu płatności nie można było żądać zapłaty sumy wekslowej, aż do dnia zapłaty włącznie. Są to odsetki ustawowe,

stanowiące ryczałt odszkodowania za możliwość korzystania przez dłużnika regresowego z kwoty nieuiszczonej posiadaczowi (zob. M. Kaliński objaśnienia do art. 48, [w:] J. Jastrzębski, M. Kaliński, *Komentarz do ustawy – Prawo wekslowe*, [w:] *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2014).

Należy przy tym zaznaczyć, że art. 48 Prawa wekslowego określa wysokość roszczeń, jakich może żądać posiadacz weksla, czyli sumę regresową (która nie jest tożsama z sumą wekslową, bowiem oprócz nieprzyjętej lub niezapłaconej sumy wekslowej wraz z odsetkami, jeżeli je zastrzeżono, w jej skład wlicza się m.in. odsetki ustawowe od dnia płatności przy wekslach wystawionych w Polsce), a ze względu na abstrakcyjność weksla na wysokość sumy regresowej nie wpływa w żaden sposób istnienie oraz wysokość zobowiązań poza wekslowych dłużników wekslowych (zob. I. Heropolitańska, *Objaśnienia do art. 48*, [w:] *Komentarz do ustawy – Prawo wekslowe*, [w:] *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, Warszawa 2011). Jak zauważa się w literaturze, wyliczenie z art. 48 Prawa wekslowego jest wyczerpujące (zob. A. Szpunar, *Objaśnienia do art. 48*, [w:] *Komentarz do ustawy – Prawo wekslowe*, [w:] *Komentarz do prawa wekslowego i czekowego*, Warszawa 2001; I. Heropolitańska, *Objaśnienia do art. 48*, [w:] *Komentarz do ustawy – Prawo wekslowe*, [w:] *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, Warszawa 2011). Wskazuje na to już sama redakcja przepisu, z której wynika, że katalog elementów sumy regresowej ma charakter zamknięty (ustawodawca posługuje się sformułowaniem: „Posiadacz weksla może żądać od zobowiązanego zwrotnie:”, unikając określenia służącego otworzeniu katalogu „w szczególności”). W takim stanie rzeczy posiadacz weksla nie może domagać się zwrotu innych kwot niż wymienione w tym przepisie. Tym samym ma on prawo żądać w ramach sumy regresowej, obok nieprzyjętej lub niezapłaconej sumy wekslowej wraz z odsetkami, o których mowa w art. 5 Prawa wekslowego, o ile zostały zastrzeżone, m.in. odsetek za opóźnienie, ale przy wekslach, wystawionych i płatnych w Polsce wyłącznie w wysokości odsetek ustawowych, a nie odsetek umownych.

Przekładając powyższe na realia rozpoznawanej sprawy, należy zauważyć, że w przedłożonym wraz z pozwem wekslu zawarta została klauzula „wraz z umownymi odsetkami w wysokości trzynastu procent w stosunku miesięcznym, liczonymi od dnia 16 kwietnia 2005 roku” (k. 15 akt I Nc 854/05). Poza tym w

porozumieniu wekslowym w par. 4 pkt 3 zawarto zapis: „Odsetki z tytułu niewykupienia weksla wynoszą 13% w skali miesiąca. Liczone są z góry od kwoty wekslowej, poczynwszy od dnia następującego pod dniu w którym weksel miał zostać wykupiony”. Z obu tych dokumentów jasno więc wynika, iż zastrzeżone na wekslu odsetki – wbrew sugestiom skarżącego – nie są oprocentowaniem sumy wekslowej w rozumieniu art. 5 Prawa wekslowego i nie były za takie oprocentowanie uznane przez Sąd Rejonowy w Bytomiu. W konsekwencji nie można mówić o naruszeniu art. 5 Prawa wekslowego.

W uznaniu Sądu Najwyższego doszło natomiast do naruszenia art. 48 pkt 2 Prawa wekslowego. Ocena ta bierze się stąd, że suma wekslowa wynikająca z weksla mogła być powiększona jedynie o odsetki ustawowe, które od 4 stycznia 2005 r. na mocy Rozporządzenia ustalane były na 13,5% w stosunku rocznym. Tymczasem Sąd Rejonowy, ignorując treść art. 48 pkt 2 Prawa wekslowego, wydał nakaz zapłaty, w którego treści wskazane zostały odsetki umowne za opóźnienie od kwoty roszczenia głównego. Zważywszy na dysproporcję zasądzonej nakazem zapłaty kwoty wraz z odsetkami umownymi w wysokości 13% miesięcznie w stosunku do kwoty, jaka powinna być zasądzona przy zastosowaniu art. 48 pkt 2 Prawa wekslowego, a także mając na względzie oczywistość naruszenia ww. przepisu w świetle art. 58 § 1 i § 3 k.c., nie budzi wątpliwości, iż naruszenie miało charakter rażący.

Odnosząc się do zarzutu rażącego naruszenia prawa procesowego, tj. art. 486 § 1 w zw. z art. 485 § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania nakazu zapłaty), Sąd Najwyższy uznaje zarzut za zasadny.

Zgodnie z art. 485 § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym na dzień wydania nakazu zapłaty), sąd wydaje nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu z „weksla, czeku, warrantu lub rewersu należycie wypełnionego, których prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości”. Jedną z cech weksla jako środka służącego zabezpieczeniu jest łatwość przymusowej realizacji inkorporowanej w tym papierze wartościowym wierzytelności w drodze postępowania sądowego. W tym względzie uwagę zwracają w szczególności udogodnienia dla wierzyciela związane z uzyskaniem nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Reguły postępowania nakazowego są tak zmodyfikowane, aby zapewniać większą ochronę interesów wierzyciela (zob. P.

Machnikowski, *rozdział ix dochodzenie roszczeń wekslowych w postępowaniu nakazowym* [w:] *Prawo wekslowe*, Warszawa 2009, Lexonline). Te „preferencje” proceduralne wymagają jednak restrykcyjnego interpretowania przepisów o postępowaniu nakazowym, nie jest bowiem zasadne dodatkowe naruszanie „równowagi sił” przez liberalizację oceny wymagań formalnych, które umożliwią skorzystanie z tego postępowania (zob. J. Kołacz, *Weksel „należycie wypełniony” jako podstawa wydania przez sąd nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym*, PS 2009, nr 6, s. 42). Istota postępowania nakazowego polega na tym, że na podstawie pozwu i dołączonego do niego dokumentu stwierdzającego niewątpliwie żądanie, organ sądowy, po zbadaniu jedynie treści pozwu i załączonych do niego dokumentów, wydaje bez rozprawy i bez wysłuchania pozwanego nakaz zapłaty, którym poleca pozwanemu spełnienie świadczenia (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 7 grudnia 1993 r., III CZP 165/93).

Nakaz zapłaty na podstawie weksla może być wydany, jeżeli spełnione są łącznie trzy wymogi, tj. weksel jest należycie wypełniony, czyli ma wszystkie te elementy, w myśl art. 1 i 2, lub art. 101 i 102 Prawa wekslowego, które zależnie od rodzaju weksla są niezbędne dla jego ważności; po drugie prawdziwość weksla nie nasuwa wątpliwości; po trzecie niewątpliwa jest także treść weksla. Ponadto należy podkreślić, że w postępowaniu nakazowym z weksla dochodzić można jedynie roszczeń wynikających wprost z treści weksla, czyli roszczeń o zapłatę sumy wekslowej i odsetek, o których mowa w art. 5 Prawa wekslowego, jak też roszczeń ubocznych wymienionych w art. 48 i 49 Prawa wekslowego. Szczególnym przypadkiem braku podstaw do wydania nakazu zapłaty jest sytuacja, gdy niecałe żądanie pozwu ma swoją podstawę w wekslu, zwłaszcza gdy powód żąda sumy większej niż suma wekslowa albo żąda odsetek od daty wcześniejszej niż wynikająca z treści weksla. W tej sytuacji należy całe powództwo rozpoznać w postępowaniu zwykłym, ponieważ przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie pozwalają na wydawanie częściowych nakazów zapłaty (zob. P. Machnikowski, 2. *Wszczęcie postępowania nakazowego i wydanie nakazu zapłaty*, [w:] *Prawo wekslowe*, Warszawa 2009, lexonline; T. Ereciński objaśnienia do art. 491, [w:] J. Gudowski, K. Weitz, T. Ereciński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Postępowanie rozpoznawcze*, wyd. V, Warszawa 2016, lexonline).

Użycie w wekslu przedstawionym wraz z pozwem sformułowania „zapłacę bez protestu za ten *soła* weksel” nie pozostawia wątpliwości, iż zawiera ono przyrzeczenie bezwarunkowego zapłacenia oznaczonej sumy pieniężnej – jest to bezsprzecznie weksel własny, o którym mowa w art. 101 Prawa wekslowego.

Stwierdzając powyższy fakt, należy jednak zauważyć, że treść przedmiotowego weksla obejmuje także dodatkową klauzulę, wychodzącą poza hipotezę art. 110 Prawa wekslowego. Brzmi ona w sposób następujący: „wraz z odsetkami umownymi w wysokości trzynastu procent w skali miesiąca liczonymi od dnia 16 kwietnia 2005 r.”.

Obok tego w treści umowy pożyczki wskazano, że „odsetki umowne z tytułu nieterminowej spłaty wynoszą 13% w stosunku miesięcznym, od sumy kwoty pożyczki i opłaty od pożyczki i są płatne z góry za każdy dzień zwłoki”. Z kolei w deklaracji wekslowej wpisano, że „Odsetki z tytułu nie wykupienia weksla wynoszą 13% w skali miesiąca. Liczone są z góry od kwoty wekslowej, począwszy od dnia następującego po dniu w którym weksel miał zostać wykupiony”.

W tym kontekście należy przypomnieć, że poza elementami przewidzianymi w art. 101 Prawa wekslowego weksel własny może zawierać także inne składniki jego treści, określane jako „klauzule wekslowe”, które zwykle w literaturze dzieli się na klauzule wekslowo: skuteczne, niedopuszczalne (unieważniające weksel) oraz obojętne, w ramach których można wyróżnić klauzule odnoszące się do stosunków pozawekslowych (tzw. klauzule kupieckie). Te ostatnie nie oddziałują na zobowiązanie wekslowe, jeżeli tylko ich sformułowanie nie narusza wymagań określonych w art. 1 lub art. 101 Prawa wekslowego (zob. J. Jastrzębski, *Objaśnienia do art. 101*, [w:] M. Kaliński, J. Jastrzębski, *Komentarz do ustawy – Prawo wekslowe*, [w:] *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, wyd. III, Warszawa 2014, *lexonline* pkt 11; I. Heropolitańska, *Objaśnienia do art. 1*, [w:] *Komentarz do ustawy – Prawo wekslowe*, [w:] *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, Warszawa 2011, *lexonline*, pkt 8).

Wśród klauzul wekslowo skutecznych wymienić można klauzulę odsetkową, skuteczną jednak w granicach przewidzianych w art. 5 Prawa wekslowego. W przedłożonym wekslu jako datę jego wykupu wskazano datę 16 kwietnia 2005 r., zatem w przypadku, gdyby była na nim zawarta klauzula odsetkowa, to powinna być

ona uważana za nienapisaną, co wynika z art. 5 Prawa wekslowego. Jak zostało to już wyjaśnione, treść klauzuli zawartej na przedłożonym wekslu wraz z porozumieniem wekslowym wskazuje, że nie stanowiła ona klauzuli, o jakiej mowa w art. 5 Prawa wekslowego. Stąd należało dokonać oceny charakteru zawartej na wekslu klauzuli i jej znaczenia dla stosunku wekslowego. Już samo zawarcie na wekslu tego rodzaju klauzuli odsetkowej powinno budzić wątpliwości co do treści weksla. Sąd miał powody, by uznać, że okoliczność ta stanowiła wystarczającą podstawę do skierowania sprawy na rozprawę w celu rozpoznania jej w zwykłym procesie. Z tego powodu Sąd mając na uwadze art. 486 § 1 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania nakazu zapłaty) powinien skierować sprawę na rozprawę.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia w sposób rażący prawa materialnego, tj. art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i § 3 k.c. w zw. z art. 22¹ k.c. i art. 385¹ § 1 k.c., Sąd Najwyższy uznaje go za bezprzedmiotowy.

Z analizowanej przez Sąd Najwyższy sprawy wynika, że Sąd wydając nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, wbrew argumentacji zawartej w uzasadnieniu nakazu zapłaty sporządzonym na podstawie art. 92 u.SN, nie wziął pod uwagę charakteru, w jakim występowała w sprawie pozwana (konsument). Argumentacja Sądu, że dokonał on analizy umowy pożyczki z 20 grudnia 2004 r., w tym postanowień zastrzegających odsetki w wysokości 13% miesięcznie, w świetle treści art. 353¹ k.c., oraz uwzględnił brak w dacie orzekania stosownych przepisów o odsetkach maksymalnych, nie znajduje zastosowania przy wydaniu nakazu zapłaty z weksla. Sąd bowiem wydając nakaz zapłaty z weksla opiera go na tym wekslu i danych w nim zawartych, a nie na treści stosunku podstawowego, wynikającego z umowy pożyczki.

Biorąc pod uwagę powyższe, jak również okoliczność, że Sąd nie uwzględnił, iż pozwana jest konsumentem, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że tym samym Sąd orzekając w niniejszej sprawie nie analizował stosunku podstawowego łączącego strony umowy, także w kontekście budzących wątpliwości jej postanowień. A skoro tak, to Sąd Najwyższy nie przesądza czy te podniesione przez skarżącego zarzuty wraz z dokonaną na ich poparcie obszerną analizą przepisów są zasadne.

Wobec stwierdzenia przez Sąd Najwyższy zaistnienia przesłanki szczegółowej skargi nadzwyczajnej w postaci rażącego naruszenia art. 48 pkt 2

Prawa wekslowego oraz art. 485 § 2 w zw. z art. 486 § 1 k.p.c. oraz naruszenie art. 76 i art. 64 ust.1 Konstytucji RP, jest on uprawniony do zbadania, czy w wyniku wspomnianego naruszenia, można mówić o konieczności uchylenia lub zmiany zaskarżonego orzeczenia celem zapewnienia poszanowania zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwraca się uwagę, że instytucja skargi Nadzwyczajnej powinna być wykorzystywana z daleko posuniętą ostrożnością i nie powinna być postrzegana jako kolejny nadzwyczajny środek zaskarżenia służący kontroli i ewentualnej korekcie wszelkich wadliwych orzeczeń. Jak wskazał Sąd Najwyższy w kilku wydanych rozstrzygnięciach, skarga nadzwyczajna jest „wentylem bezpieczeństwa”, środkiem absolutnie ekstraordynaryjnym, który winien być wnoszony przez uprawniony podmiot tylko we wskazanych w ustawie sytuacjach (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 24 czerwca 2020 r., I NSNc 41/19; postanowienie Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2021 r., I NSNc 61/20), kiedy skorygowanie prawomocnego orzeczenia w celu zapewnienia zgodności z zasadami konstytucyjnymi przy pomocy innych środków nadzwyczajnych nie jest już, bądź nigdy nie było, możliwe (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 199/21).

Dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z zasadą wynikającą z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe staje się ważenie konstytucyjnych wartości. Przemawia za tym nie tylko charakter zasady z art. 2 Konstytucji, której zachowanie jest oceniane nie tyle w dychotomicznych kategoriach naruszenia bądź nienaruszenia, ale przez ocenę stopnia jej realizacji w optymalizacyjnej konfrontacji z innymi zasadami.

Biorąc po uwagę specyfikę kontroli nadzwyczajnej, celem ostatniego jej etapu jest wykazanie, że natura i rozmiar nieprawidłowości popełnionych przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia usprawiedliwia odstępnie od – wynikającej skądinąd również z zasady państwa prawnego – ochrony przynależnej powadze rzeczy osądzonej poprzez zmianę lub uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty. Co do zasady, art. 2 Konstytucji RP stoi na straży ostateczności i trwałości prawomocnych

orzeczeń sądów powszechnych, jednak niekiedy natura i ciężar popełnionych uchybień może nakazywać danie pierwszeństwa względem wynikającym z konieczności ochrony innych praw i wolności konstytucyjnych.

W sprawie podlegającej rozpoznaniu wazeniu podlegają, z jednej strony, ochrona stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych, z drugiej zaś względ na zasadę zaufania obywatela do państwa.

Skonfrontowanie obu tych wartości wymaga uwzględnienia istotnych dla oceny tej kwestii okoliczności sprawy. Kluczowy jest tutaj fakt, że pozwana została obciążona obowiązkiem zapłaty kwoty powiększonej o dalsze odsetki w wysokości 13% miesięcznie wbrew brzmieniu art. 48 Prawa wekslowego, który w sposób wyczerpujący wskazuje jakich sum może żądać posiadacz weksla od zwrotnie zobowiązanego (odsetki ustawowe). Dodatkowo istotne znaczenie ma okoliczność, że na pozwaną według treści nakazu zapłaty nałożono obowiązek uiszczania dalszych odsetek od dnia 16 kwietnia 2005 r.

W takiej sytuacji, zdaniem Sądu Najwyższego, należy dojść do wniosku, że miało miejsce wydanie oczywiście niesprawiedliwego nakazu zapłaty i tym samym wyraźne naruszenie zasady zaufania obywatela do państwa oraz związanej z nią zasadą bezpieczeństwa prawnego jednostki. Nakaz ów bowiem stwierdził obowiązek pozwanej zapłaty – roszczenia głównego – sumy wekslowej, która powinna wzbudzić co do jej wysokości wątpliwość Sądu (obejmuje ona m.in. odsetki karne – które wynoszą 13% miesięcznie), wysokości stopy odsetek umownych w miejsce obowiązujących odsetek ustawowych za nieterminowe wykupienie weksla, braku daty końcowej naliczania odsetek, które stoją w sprzeczności z obowiązującym prawem, a przy tym godzą w elementarne poczucie sprawiedliwości.

W ocenie Sądu Najwyższego z powyższych względów zaktualizowały się przesłanki, o których mowa w art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN tj., zaskarżone orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka (art. 76 i 64 ust. 1 Konstytucji) oraz w sposób rażący narusza prawo na skutek jego niewłaściwego zastosowania (art. 486 § 1 k.p.c., czy art. 48 pkt 2 Prawa wekslowego), a eliminacja wadliwego nakazu zapłaty z 25 lipca 2005 r. konieczna jest dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej co stanowiło o uznaniu skargi za zasadną.

Zgodnie z art. 91 § 1 zdanie pierwsze u.SN w przypadku uwzględnienia skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i stosownie do wyników postępowania orzeka co do istoty sprawy albo przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, w razie potrzeby uchylając także orzeczenie sądu pierwszej instancji, albo umarza postępowanie.

Na przeszkodzie uwzględnieniu skargi nadzwyczajnej nie stoi treść art. 115 § 2 u.SN, zgodnie z którym, jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w art. 89 § 1 u.SN, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, a także jeżeli uchylenie orzeczenia naruszyłoby międzynarodowe zobowiązania Rzeczypospolitej Polskiej, Sąd Najwyższy ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN.

Pomimo że od wydania zaskarżonego nakazu upłynęło już ponad 5 lat, to według Sądu Najwyższego prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP przemawiają za wydaniem orzeczenia, o jakim mowa w art. 91 § 1 u.SN. Dalsze obowiązywanie zaskarżonego nakazu zapłaty skutkowałoby utrzymaniem istnienia długu pozwanej w rozmiarze dotkliwie ingerującym w jej prawa majątkowe, a w szczególności w prawo własności chronione przez art. 64 ust. 1 Konstytucji RP. Pozwana w celu zaspokojenia wierzyciela musiałaby bowiem zostać pozbawiona znaczącej części swojego majątku, bowiem według informacji skarżącego na dzień 13 lipca 2023 r. pozostało do wyegzekwowania 27 024,77 zł.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd, uznając, że pozwana posiada status konsumenta, zastosuje prawo należne pozwanej i oceni stosunek podstawowy łączący strony. Weźmie przy tym pod uwagę fakt zastrzeżenia w umowie pożyczki odsetek umownych w wysokości 13% miesięcznie, opłaty pożyczki, posiłkując się relewantnymi przepisami prawa materialnego i procesowego oraz poglądami Sądu Najwyższego wyrażonymi powyżej.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie 91 § 1 u.SN orzeka jak w sentencji wyroku.

Jednocześnie, na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN, Sąd Najwyższy znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.

[D.Z.]

[r.g.]